

Nacionālās arhitektūras padomes sēde

2020. gada 3.decembrī plkst. 16:00 – 18:00, *Team* tiešsaistē.

Nr.4/2020

Dalībnieki tiešsaistē: Gatis Didrihsons, Gunta Grikmane, Ilma Valdmane, Jānis Dripe, Juris Poga, Juris Dambis, Uģis Bratuškins, Daiga Dzedone, Indra Purs, Helēna Gūtmane, Gvido Princis, Andris Kronbergs, Austris Mailītis, Evelīna Ozola, Jānis Aufmanis, Ilze Rukmane – Poča, Matīss Šteinerts, Māra Vaivode, Inga Vasiljeva, Dzintra Purviņa.
Sēdi vadīja: Gatis Didrihsons.

1. Ievadvārdi. Nacionālās akustiskās koncertzāles projekta virzība.
Jānis Dripe.
2. Baltijas arhitektūras skolu studentu un profesūras foruma- plenēra rezultāti.Dace Kalvāne
3. Diskusija par nacionālās akustiskās koncertzāles novietnēm.
4. Arhitektūras likumprojekts un citi jautājumi.

1.Nacionālās akustiskās koncertzāles projekta virzība.

J.Dripe uzrunā atgādina par Baltijas arhitektūras augstskolu studentu un profesūras plenēru, kas noslēdzās novembrī. Forums pierādīja, ka ēka Elizabetes ielā 2 būtu saglabājama un atvērtāk izmantojama sabiedrības funkcijām. Koncertzāles izvietošana Elizabetes ielā 2 būtu liels kompromiss, jo atvēlētā teritorija var izrādīties par mazu. Noteikti ir meklējama sinerģija ar J. Mediņa mūzikas skolas ēku. Uzsver, ka gan Lietuvas, gan Igaunijas arhitektūras studenti savos projektos bija uzsvēruši *kultūras zaļo asi*, ko veido kanālmalas apstādījumi. J.Dripe uzsver, ka Elizabetes ielas 2 areāla ģeogrāfiskā un topogrāfiskā izpēte sekos 2021.gada sākumā.

2.Baltijas arhitektūras skolu studentu un profesūras foruma-plenēra rezultāti

D.Kalvāne prezentē konkursa rezultātus (plenēra materiāli un prezentācija apskatāmi KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/nacionala-koncertzale-riga>).

Saite uz augstskolu plenēra noslēgumu – forumu.

https://www.youtube.com/watch?v=hskNZ5w_CIE

Forumā-plenērā tika prezentēts 12 komandu darbs – 9 no Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātes asociētā profesora Edgara Bondara vadībā (piedaloties profesoram, Dr.arch.Uģim Bratuškinam un profesorei Dr.arch. Sandrai Treijai), RISEBA komanda docentes Dr.arch.Ilzes Paklones un RISEBA Arhitektūras fakultātes dekāna R.Daiņa Šmita vadībā, kā arī Viļņas Ģedimina Tehniskās universitātes studentu komanda profesora Rolanda Pelekas vadībā un Igaunijas Mākslas akadēmijas studentu komanda profesora Tomasa Tamma un Andres Ojari vadībā.

Igaunijas Mākslas akadēmija redzējums (īsumā) – izdevīgāk ir pārprogrammēt Elizabetes ielas 2 ēkas funkcijas, veidojot sintēzi starp veco un jauno koncertzāles programmu/ēkas apjomu. Tiek atvērts reprezentācijas priekšpagalms uz rietumiem, tiek akcentēta un saglabāta modernisma ēkas ieeja. Tiek izveidota un vizuāli akcentēta jauna parka ass, atverot vairāk koncertzāli pret dienvidiem un uz parka un kanāla pusi.

Viļņas Ģedimina Tehniskās universitātes redzējums (Lietuva) – ideja, ka Bulvāru lokā atrodas vairākas sabiedriski nozīmīgas ēkas, saistītas ar kultūru. Balstoties uz kultūrvēsturisko situāciju, piedāvā izveidot Mūzikas dārzus Bulvāru lokā. Izskatot piedāvātās ēkas, arī ēku Kronvalda bulvārī 6, veidot jauno būvapjomu, līdzīgi kā Igaunijas kolēģi, novietojot to tuvāk pilsētas kanālam.

RISEBA piedāvājums – apskata visus 3 scenārijus (stiprās un vājās puses). A – variantā piedāvā savienot esošo modernisma arhitektūru un jauno, jauno būvapjomu piedāvā izvietot tuvāk kanālmalai, bet esošajā ēkā izvietot administratīvās telpas. Kā vājākie punkti tiek uzsvērts, ka esošā platība tomēr ir ierobežojoša. Negatīvais faktors – negatīvās asociācijas ar esošo ēku, esošais būvapjoms ierobežo funkciju izvietojumu.

B variantā - veikt izmaiņas esošajā ēkas korpusā. Kā trešo aspektu min jautājumu, vai vispār šeit iederas pilnīgi jauna koncertzāle? RISEBA apskatījusi vairākus jau realizētus koncertzāļu projektus Eiropā, un secinājums – vieta ir pietiekama būvapjomam, pietiekama vieta arī pazemes izbūvei autostāvvietām. Labi var izmantot arī ēku Kronvalda bulvārī 6. Kā trūkumi tiek atzīmēti – esošā ēka tiek nojaukta, modernisma objekts tiek zaudēts, nesaskaņas arhitektu kopienā Latvijā.

Rīgas Tehniskā universitāte – uzdevums tika risināts nedaudz citādā griezumā kā daļa no kursa projekta, studenti ar kolēģiem veikuši plašu izpēti. Pie uzdevuma strādāja 9 studentu komandas. RTU izskatīja 3 variantus, veidojuši kompleksu izpēti, saistot pilsētas izpēti ar transporta plūsmām, arī pētījuši iedzīvotāju vajadzības, aptaujājot virkni ieinteresēto personu grupas. A scenārijā par ēkas saglabāšanu tiek pieļauti daudzi kompromisi, bet jautājums par esošās ēkas mērogu. Otrs scenārijs – interesanta ideja par neredzamo koncertzāli, iegremdējot zāli pazemē un izmantojot esošo Elizabetes 2 ēkas struktūru citām vajadzībām. Vai mēģinot jauno koncertzāles apjomu daļēji integrēt virs un daļēji zem zemes, veidojot to kā arhitektūru, kas ierakstās esošajā pilsētas vidē ar parku. C - versijā tiek izskatīta iespēja izvietot jauno būvi esošās vietā ar jaunu būvapjomu uz parka galvenās ass. Tiek atzīmēts, ka problemātisks ir mēroga jautājums – satiksmes intensitāte, zaļās zonas ar Daugavu savienojums. Šajā risinājumā ietu zudībā zaļā parka teritorija. RTU secinājums – daudzu analīzes kritēriju trūkums, nepietiekama visu ieinteresēto pušu iesaiste koncertzāles novietnes izvēlē rada risku, ka izvēlēta novietne nav pati labākā no iespējamām. Izbūve Elizabetes ielā 2 nav neiespējama, bet tas var prasīt pārāk daudzus kompromisus.

Būtiskākā problemātika, kas iezīmējās visu augstskolu prezentācijās, bija – zemesgabalu struktūra jeb robežas, kas rada ierobežojumus šī kompleksa attīstībai, viena no potenciālajām problēmām – piešķirt ēkai pieminekļa statusu un ar to saistītā pēctecība. Pēc foruma eksperti norādīja, ka nacionālās akustiskās koncertzāles telpu programma būtu jāpārskata ar ierosinājumu, ka telpu programmu varētu samazināt par 30 % . Kā negatīvie faktori tiek minēti arī pretrunīga informācija, negācijas publiskajā telpā, kas procesu nedara vieglāku.

G.Didrihsons uzsver, ka Nacionālā arhitektūras padome ir ieteikusi ministrijai skatīt Elizabetes ielas 2 novietni kontekstā ar citām vietām. G. Didrihsons plenēru vērtē kā pozitīvu. Galvenais jautājums, vai saglabājot ēku šajā vietā var radīt kvalitatīvu bezkompromisu nacionālo koncertzāli, neapdraudot lielāko vērtību - parku? Vai jaunā koncertzāle nebūs tikai kā piebūve kompozicionāli spēcīgai modernisma ēkai? Jo ēka pieprasa telpu. Var veidoties gan vizuāls, gan funkcionāls kompromiss.

H.Gūtmane pauž Latvijas Ainavu asociācijas viedokli, uzsverot, ka LAAA valde ir izvērtējusi izstrādātos materiālus par koncertzāles būvniecību. Uzsver 4 dominējošos faktorus :

1) diskurss par koncertzāles būvniecību norit citā pilsētībūvnieciskajā situācijā;

2) Bulvāru loks ir nacionālā un vismaz Eiropas līmeņa kultūrvēsturiska vērtība (atsevišķas vietas iekļautas UNESCO aizsargājamajā teritorijā). Publiskajā telpā ir skaidri izskanējis sabiedrības viedoklis, ka Bulvāru loks ir uzskatāms kā vienota zaļi-zilā struktūra;

3) koncertzāles jaunās ēkas integrācijai esošajā apjomā pastāv vairāki riski. Un šie riski esošajā situācijā ir nenovēršami vai ļoti grūti novēršami.

4) neatkarīgi no pieņemtā sabiedrības lēmuma LAAA sagatavos rīcības plānu, kas nepieciešams, lai nostiprinātu Bulvāru loka nozīmību dažāda līmeņa normatīvajā ietvarā.

LAAA gatavos pieteikumus institūcijām par sekojošo:

1) uzsākt un pabeigt Rīgas Kanālmalas parku ansambli kā vienotu veselumu un tā nostiprināšanu UNESCO;

2) pirms tiks izsludināts starptautiskais konkurss, lūgs izstrādāt lokālplānojumu vai detālplānojumu, lai nostiprinātu struktūras vērtības;

3) lūgs izstrādāt Bulvāru loka akustiskas koncepciju un programmu.

I.Purs papildina LAAA viedokli, uzsver, ka jau Georga Kūfalta laikā Kronvalda parks tika skatīta kā vienota sistēma, vēlāk tika sadrumstalots atsevišķās mazās vienībās, kas ir plānošanas vājš punkts. LAAA aicinājuši Kronvalda parkā veikt mantojuma novērtējumu. Uzsver, ka 100 gadu laikā no neliela parka ir izaugušas unikālas parka vērtības. Atgādina, ka nacionālajā mērogā darbojas programma *Ainavu dārgumi*, kas ir tautas balsojums, kurā iekļauta Bulvāru loka parka un apstādījumu teritorija un atgādina, ka Bulvāru loks 2019.gadā ir saņēmis LAAA gada *Dižbalvu* kategorijā *Ilgspējīga ārtelpa*.

G.Grikmane. Uzsver, ka studentu darbos plenērā tika veikta dziļa izpēte un pausts argumentēts viedoklis par dažādiem vietas attīstības scenārijiem. Atzīmē nepieciešamību veikt izpēti atbilstoši konkrētiem kritērijiem un pa soļiem, un uzsver, ka vēl joprojām nav skaidrības par pašu procesu (trūkst visu izejas datu). Turklāt ir pamatots pieprasījums par detālplānojumu.

J.Dambis uzver, ka Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likumā un MK noteikumos ir skaidri norādītas aizsargājamās vērtības un zaļo zonu sistēma. Negribētu piekrist, ka šis jautājums netiek regulēts. RVC aizsardzības likumā ir noteikta arī publiskās ārtelpas saglabāšanas

nepieciešamība, un publiskā ārtelpa ir noteikta kā vērtība. Laika gaitā ir radušās vērtības, kas papildina un kas samazina pamatvērtības. Nevajadzētu uzskatīt, ka šobrīd esošā ēka Elizabetes ielā 2 veido Rīgas vēsturiskā centra pamatvērtību. Ja tiek izvēlēts ceļš, ka tiek saglabāta esošā ēka un būvēta jauna ēka blakus esošajai, pastāv risks iet to ceļu līdzīgi kā padomju laikā, ka jaunā ēka tiek iebūvēta labākajā vietā – zaļajā zonā parka teritorijā. Liela apjoma ēkas radīšana papildus esošajai ēkai parku sistēmā nebūtu atbalstāma.

H.Gūtmane – precizē un uzsver, ka publiskā ārtelpa nav nostiprināta nevienā normatīvo aktu līmenī (negatīvais piemērs, Ostas pārvaldes ēkas stāvvietā parkā).

J.Dambis atgādina, ka Rīgas vēsturiskā centra likums (RVC) 2003.gadā tika pieņemts reaģējot, ka vēsturiskā mantojuma vērtības netika ņemtas vērā. RVC likums ir tikpat svarīgs kā Būvniecības likums un pārējie likumi.

I.Purs rosina arī Anatomikuma (Rīgas Stradiņa universitātes Anatomijas un antropoloģijas institūts) priekšlaikumu un ēkai piekļaujošo teritoriju skatīt kā RVC teritoriju. Rosina domāt par sistēmisku pieeju ne fragmentētu skatījumu, lai arī Anatomikums ar tam piekļaujošo teritoriju, kļūtu par daļu no kopējās sistēmas.

G.Didrihsons aicina ieskicēt riskus, kuri šobrīd ir skaidri – viedoklis par Pasaules Tirdzniecības centra demontāžu, kompromiss būs viduvējs – saglabāt esošo ēku un uzbūvēt koncertzāli, nepieciešamība pēc detālplānojuma un līdz šim arī Rīgas pašvaldības neiesaistīšanās.

I.Valdmane precizē un aicina runāt par lokālplānojumu (detālplānojumam nepieciešams saskaņojums no visiem zemes īpašniekiem, kas paldzina procesu).

A.Mailītis – veidojas *consensus*, ka nevajadzētu nojaukt esošo ēku. Pastāv bažas par to, ko nosauca par “piebūves efektu”. Ir svarīgi ievērtēt koncertzāles arhitektonisko tēlu, ja atstāj esošo ēku, tad pietrūkst brīvības un gaisa. Ir vajadzīga ainavu analīze, lai bažas kļiedētu vai apstiprinātu.

D.Dzedone atzīst, ja esošajam objektam tiks piebūvēta jaunā ēka klāt, rezultāts veidosies apšaubāms. No pieredzes ar Ventspils koncertzāles būvniecību uzsver, ka ir nepieciešama koncertzāles programmas precizēšana (nepieciešams telpu samazinājums).

J. Dripe atzīst, ka teritorijas apjoms un programmas optimizācija (telpu samazinājums) un saudzīga attieksme pret ēku ir galvenie secinājumi arī

no plenēra. Ja gada nogalē tiks atzīts, ka kompromisi ir pārāk lieli, tad būs jauna situācijā.

G. Princis jautā par Rīgas pilsētas pozīciju nacionālās koncertzāles jautājumā.

J. Dripe atzīme, ka ar jauno galvaspilsētas vadību ir jaunā situācija – valstī un pilsētā ir viena vara. Rīgas pilsēta ir apliecinājusi vēlmi būt partneriem koncertzāles projekta virzībā. Jauna sinerģija starp pilsētu un valsti varētu dot jaunu impulsu koncertzāles attīstībai.

J. Poga atzīst, ka LAS padomes sēdē izskanējuši dažādi un pretēji viedokļi, kur viens no tiem – meklēt citu vietu. Atzīst, ka iepriekš Gata Didrihsona noformulētie riski būtu jāapkopo. Apsveicami, ka procesā iesaistās arī Rīgas pilsētas dome.

I. Zibārte iezīmē Eiropas dimensiju – *New Bauhaus* iniciatīvu.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_1902

Saite uz informāciju par Eiropas Zaļo kursu

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lv

Uzsver, ka Eiropas savienībā šobrīd ir jauns konteksts jautājumos par būvēto vidi, un jautājumi par ēkas nojaukšanu vairs nav apspriežami un rekomendējami. Ir jādomā, kā pēc iespējas labāk arhitektūras mantojumu saglabāt un izmantot pēc iespējas plašākām iedzīvotāju vajadzībām. Pandēmija ir noteikusi arī papildu ēkas funkcijas, kur jaunajos apstākļos lielas telpu platības kļūst nevajadzīgas, jo liela daļa strādā mājās apstākļos. Līdz ar to arī koncertzālēm jāpārprogrammē vajadzības un jākļūst par hibrīdēkām, kur katrs kvadrātmetrs tiek efektīvi izmantots. Pilsētas centrā un zaļajā zonā nav jāveido lielas noliktavas. Loģiska ir telpu programmas samazināšana.

D. Dzedone piemetina, ka ir jābūt transformācijai ne tikai telpās, bet arī mūsu domāšanā, jo telpas ir jāapsaimnieko. Mūsdienu tehnoloģijas pieļauj racionālāku rīcību un domāšanu. Šajā dinamiskajā laikmetā nav racionāli vienkārši tāpat uzturēt telpas.

H. Gūtmane piemetina, ka pastāv arī korupcijas riski, mēs nedzīvojam apolitiska vidē. Tāpēc ir nepieciešams izstrādāt kādu dokumentu, kas nostiprina tās vērtības, kas attiecas uz parka apbūvi.

E. Ozola: jautā - vai tas, ka Eiropa uzņēmusi *New European Bauhaus* kursu,

ietekmēs arī finansējuma piesaistes iespējas šādiem lieliem projektiem kā nacionālā koncertzāle? Respektīvi, vai jauna koncertzāle parkā, turklāt ar pieļaujamu ēkas nojaukšanu iekļaujas šajā virzienā?

J. Dripe skaidro, ka ieplūstot ES ievērojamiem fondu līdzekļiem valsts tautsaimniecībā, notiek līdzekļu pārstrukturizācija, un daļa no tā tika novirzīta koncertzāles būvniecībai. Tas bija savā ziņā fons steidzamajam valdības lēmumam.

G. Didrihons - rezumē secinājumus no šodienas diskusijas:

-ES zaļais kurss un *New European Bauhaus* iniciatīvas neatbalsta ēkas nojaukšanu;

- cietīs zaļā zona, parka teritorija;

- lokālpilnojumuma nepieciešamība;

- nepieciešama sadarbība ar Rīgas pilsētas pašvaldību;

- nepieciešama koncertzāles programmas pārskatīšana un precizēšana (telpu samazināšanas jautājums);

NAP aicina šos principus un ieteikumus ņemt vērā turpmākajā koncertzāles projekta procesā.

I.Purs atzīmē, ka informācija par finansējumu *New European Bauhaus* iniciatīvai – 5 lieliem pilotprojektiem tiks paziņota 2021.gada janvārī. Un atzīmē, ka par *New European Bauhaus* būtu vajadzīga atsevišķa saruna, jo šajā ir iesaistītas vairākas organizācijas un personas no Latvijas.

Arhitektūras likumprojekts un citi jautājumi.

Darba grupa informē par paveikto – pēc sabiedriskās apspriešanas ir saņemti 18 fizisku un juridisku personu priekšlikumus, tajā skaitā Latvijas Mākslas akadēmijas (turpmāk – LMA), Latvijas Mākslinieku savienības (turpmāk – LMS), Mākslas menedžmenta un informācijas centra, LAAA, Latvijas lielo pilsētu asociācijas un Rīgas pilsētas būvvaldes. Darba grupa regulāri tiek sanāksmēs, izskatījusi priekšlikumus, un tagad tiek precizēta likumprojekta redakciju, un gatavota iesniegšanai Valsts sekretāru sanāksmei Ministru kabinetā.

NAP priekšsēdētājs

_____G. Didrihons

Protokolēja

_____Dz. Purviņa